

Advies Archeologische Monumentenzorg 2017-nr. 62

Selectieadvies MFA te Hapert

Aan: Gemeente Bladel
Postbus 11
5530 AA Bladel

Datum: 24-4-2017

Onderwerp: Archeologisch vooronderzoek: *Gemeente Bladel, plangebied MFA aan de Oude Provinciale weg te Hapert. Inventariserend veldonderzoek (verkennende fase), auteur C.C. Kalisvaart (BAAC Rapport V-17.0037), 7 april 2017.*

Van: Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant (ODZOB)
Wal 28, Eindhoven
Mevr. drs. Ria Berkvens
Tel. 088-3690638
E-mail: R.Berkvens@odzob.nl

Inleiding

In opdracht van de gemeente Bladel heeft BAAC bv een verkennend archeologisch booronderzoek uitgevoerd voor het plangebied MFA te Hapert. Binnen het plangebied zal een multifunctionele accommodatie (MFA) worden ontwikkeld. De werkzaamheden die met deze ontwikkeling gepaard gaan, zullen de bodem en de eventueel aanwezige archeologische resten mogelijk verstoren. Uit de archeologische quickscan¹ is gebleken dat het plangebied is gelegen op de overgang van lage zandgronden naar een beekdal. De bekende archeologische gegevens geven voor het plangebied voldoende concrete aanwijzingen voor een middelhoge verwachting voor de vroege prehistorie tot en met de volle middeleeuwen en een deels hoge verwachting (historische kern) voor de periode late middeleeuwen en nieuwe tijd. Voor de locaties van de kinderopvang en de basisschool aan de Bernardstraat kan op basis van de verstoorte ondergrond de archeologische verwachting naar geen verwachting worden bijgesteld.

Vanwege de onzekerheid over de bodemopbouw (nat-droog, overgang zandvlakte naar beekdal) en de mogelijke verstoringen die als gevolg van ophoging voor agrarisch gebruik en de latere bouwwerkzaamheden in het verleden hebben plaats gevonden, is ervoor gekozen om een inventariserend archeologisch onderzoek uit te voeren door middel van een verkennend booronderzoek binnen het circa 13.255 m² grote onderzoeksgebied. Het inventariserend veldonderzoek heeft als doel het toetsen c.q. bijstellen van het verwachtingsmodel zoals dat is opgesteld tijdens het bureauonderzoek.

Samenvatting van het booronderzoek

Onderzoekskader RO: Omgevingsvergunning tbv bestemmingsplanwijziging
Grootte onderzoeksgebied: 1,33 ha
Onderzoekperiode: maart-april 2017
Opdrachtgever: Gemeente Bladel
Opdrachtnemer: BAAC bv

Binnen het circa 1,33 ha grote onderzoeksgebied zijn dertien boringen (10 boringen per ha) met een 7 cm Edelmanboor tot minimaal 30 cm in de C-horizont geplaatst, regelmatig verspreid over het

¹ R. Berkvens, 2016: Quickscan archeologie. Multifunctionele Accommodatie (MFA) te Hapert (Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant), Eindhoven.

plangebied. Hierbij is rekening gehouden met de aanwezige bestrating, gebouwen en kabel- en leidingstroken. Na afloop van de boringen zijn deze weer zorgvuldig gedicht. De boringen zijn uitgevoerd tot maximaal 225 cm -mv.

Het maaiveld helt geleidelijk aan af in oostelijke richting. Het noordwestelijke deel van het plangebied is momenteel in gebruik als kerk, pastorie en een omringende tuin met oprit. In het noordelijke deel van het plangebied ligt de Oude Provinciale weg met aan deze weg veelal huizen uit de jaren 30 van de vorige eeuw. Een van deze percelen binnen het plangebied was niet toegankelijk, waardoor de geplande boorlocatie 6 binnen dit perceel naar het buiten dit perceel is verplaatst. In het noordoostelijke deel ligt eveneens een gebouw waarin de huidige basisschool Marnix van St. Aldegonde gehuisvest is. Het oostelijke deel van het plangebied is in z'n geheel in gebruik als schoolterrein van de basisschool het Palet.

Uit het booronderzoek is gebleken dat de bodem gevormd wordt door een dik tot zeer dik esdek (60 tot 140 cm) dat in de late middeleeuwen/nieuwe tijd is opgebracht ter verbetering van de bewerkbaarheid en vruchtbaarheid van de gronden rondom de kern van Hapert. Het natuurlijke sediment bestaande uit dekzand komt voor vanaf 60 à 140 cm -mv en lijkt grotendeels ongestoord in de ondergrond aanwezig te zijn. In het zuidoostelijke, oostelijke, centrale en noordoostelijke deel behoort het dekzand tot de beddingafzettingen van de Formatie van Sterksel. In het noordwestelijke deel behoort het dekzand tot de Formatie van Bostel. In boring 1 komt dit dekzand voor vanaf 110 cm -mv. In de top van het dekzand is een humuspodzolbodem aangetroffen met bijbehorende bodemhorizonten (Bh-, Bhs-, BC- en C-horizonten). De oorspronkelijke A- en E-horizonten zijn niet aanwezig en vermoedelijk door ploegen opgenomen in het bovenliggende esdek.

Met uitzondering van het noordwestelijke deel, bevindt vrijwel het gehele plangebied zich binnen de contouren van het beekdal van het Wagenbroeks Loopje. De boringen 1 en 3 zijn gelegen op een in westelijke richting oplopende dekzandwelling. De bodemopbouw laat mogelijke sloot- of greppelvullingen zien in de boringen 2 en 6. Als gekeken wordt naar de kadastrale minuut van circa 1830 staat op deze locaties ook een perceelsgrens opgetekend. Deze vullingen komen voor vanaf respectievelijk 105 en 140 cm -mv. In boring 2 komt boven dit niveau een puinrijke laag voor tussen 80 en 105 cm -mv. Deze baksteenhoudende, humeuze laag kan gerelateerd worden aan de resten van een huis met erf dat rond 1830 net ten noorden van deze boring lag.

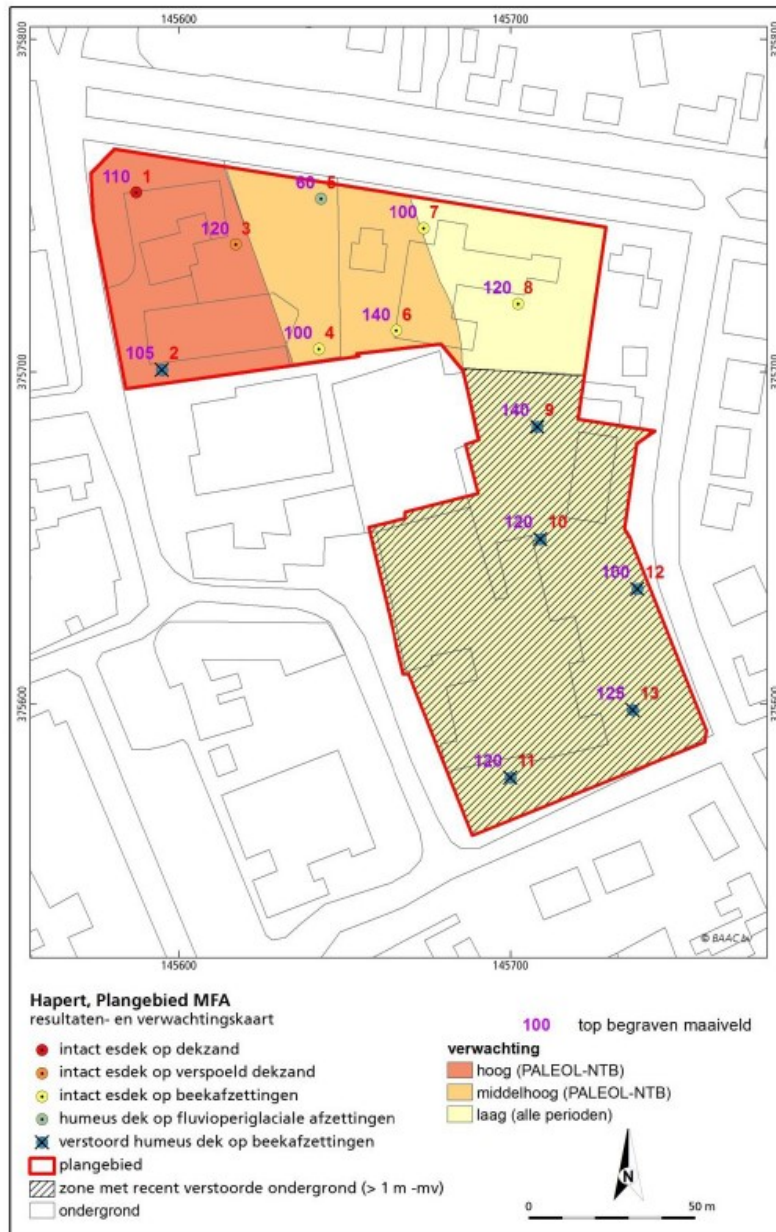
Met name de bodem in het zuidelijke en zuidoostelijke deel van het plangebied is vermoedelijk tot aan de (A)C-horizont recent verstoord ten gevolge van de aanleg van het schoolterrein. In het noordelijke deel bedraagt de diepte van de verstoringen circa 60 tot 80 cm -mv. Het oorspronkelijke landschap met eventueel aanwezige archeologische waarden kan in deze gebieden nog worden aangetroffen, ondanks de aanwezigheid van diverse gebouwen die vanaf 1923 geleidelijk aan binnen dit gedeelte van het plangebied gebouwd zijn.

Op basis van de historische gegevens, de bodemkundige opbouw en de landschappelijke situering kan worden gesteld dat het beekdal van het Wagenbroeks Loopje breder is dan vooraf werd verwacht. Binnen de contouren van deze loop worden, met uitzondering van water gerelateerde losse vondsten, geen archeologische (nederzettingen)resten verwacht. Daarbij komt tevens dat de bodem in met name het zuidelijke deel van het plangebied tot grote diepte is verstoord. Op basis hiervan kan de middelhoge tot hoge verwachting voor dit gedeelte van het plangebied worden bijgesteld naar een lage verwachting voor alle perioden. Een vervolgonderzoek wordt voor dit gedeelte niet noodzakelijk geacht.

Het oorspronkelijke, door een humeus dek afgedekt vroegere landschap in het noordwestelijke deel van het plangebied ligt oorspronkelijk hoger in het landschap. Dit gedeelte ligt op een hoger gelegen en drogere dekzandwelling en ligt deels binnen de historische kern van Hapert. Op basis van de aanwezigheid van een vrijwel intacte podzolbodem, alsmede de aanwezigheid van een huis met erf dat op de eerste kadastrale kaart van 1830 reeds staat aangegeven, bestaat voor dit gedeelte een hoge archeologische verwachting op het aantreffen van archeologische resten vanaf het laat-paleolithicum tot en met de nieuwe tijd B. Ter hoogte van de bebouwde gebieden lijken eventueel aanwezige archeologische resten nog onder de funderingen en/of vloerniveaus aanwezig te kunnen zijn. De boringen 1, 2 en 3 wijzen uit dat eventueel aanwezige resten van vóór de nieuwe tijd voor kunnen komen vanaf 105 cm -mv en resten gerelateerd aan de bebouwing uit de 19e eeuw/begin 20e eeuw vanaf 65 cm -mv. Voor het gebied met een hoge archeologische verwachting (3084 m2) wordt geadviseerd een proefsleuvenonderzoek uit te voeren, waarbij tevens aandacht dient te worden geschonken aan de mogelijke aanwezigheid van een vuursteenvindplaats. De locatie op een rug

tussen twee samenkomende beekjes is vanwege haar hoge biodiversiteit in een zogenaamde gradiëntzone een uitermate geschikte locatie voor jagers en verzamelaars uit de steentijd om zich tijdelijk te vestigen.

Op de overgang van de hoger gelegen dekzandkop en het oostelijk gelegen beekdal kunnen archeologische resten voorkomen, indien inderdaad sprake is van bebouwing op de dekzandkop. In deze zone van 50 m geldt dan ook een middelhoge verwachting voor archeologische resten vanaf het laat-paleolithicum tot en met de nieuwe tijd B (2768 m2). Indien er in de zone met hoge verwachting sprake is van bewoning, wordt voor het gebied met een middelhoge verwachting eveneens een proefsleuvenonderzoek geadviseerd.

Figuur 3.4 Verwachtingskaart naar aanleiding van de resultaten van het veldonderzoek.

Beoordeling

Het rapport is goed aangepast en voldoet aan de Kwaliteitseisen van de Nederlandse Archeologie en de gemeentelijke richtlijnen. Het geeft helder weer wat de resultaten zijn van het uitgevoerde onderzoek. Wij kunnen instemmen met het advies van BAAC bv tot nader archeologisch onderzoek in de vorm van proefsleuven in het noordwestelijke deel van het plangebied vanwege de hoge tot middelhoge archeologische verwachting. Het plangebied ligt hier juist hoger in het landschap en dicht tegen de oude historische woonkern aan. Hier mag dan ook bewoning uit allerlei tijdsperioden worden

verwacht. Indien hier inderdaad bewoning aanwezig is, is de overgangszone naar het beekdal ongetwijfeld ook gebruikt voor diverse activiteiten die samenhangen met de bewoning.

Selectieadvies

Conform het gemeentelijke erfgoedbeleid dient bij de vaststelling van het nieuwe bestemmingsplan rekening gehouden te worden met de mogelijk aanwezige archeologische waarden. Gezien de uitkomsten van het archeologische vooronderzoek die aantonen dat de kans op archeologische waarden in een deel van het plangebied niet uitgesloten kan worden, is archeologisch vervolgonderzoek in het plangebied noodzakelijk. Dit geldt conform het gemeentelijke archeologiebeleid echter alleen indien in de zones met een hoge en/of middelhoge verwachting (totale oppervlak is 5852 m²) bodemingrepen plaatsvinden met een groter oppervlak dan 500 m² én die dieper gaan dan 50 cm onder maaiveld.

Indien deze ondergrenzen worden overschreden zal er vervolgonderzoek in de vorm van proefsleuven moeten plaatsvinden. Dit archeologisch vervolgonderzoek kan worden gecombineerd met de sloop van de bestaande bebouwing, waarbij de sloop van de bestaande bebouwing op een archeologievriendelijke manier dient plaats te vinden, dwz funderingen in de grond laten zitten en slopen tot en met de vloeren. De rest van de fundering kan gesloopt worden in combinatie met het archeologische onderzoek. Gezien de geringe grootte van het plangebied wordt aangeraden om het proefsleuvenonderzoek direct uit te breiden naar een opgraving, in het geval er behoudenswaardige archeologische waarden worden aangetroffen; dit gebeurt in overleg met opdrachtgever en bevoegd gezag.

Het proefsleuvenonderzoek, en de eventuele opgraving, dienen plaats te vinden aan de hand van een door het bevoegd gezag goedgekeurd Programma van Eisen (PvE). Het onderzoek dient te worden uitgevoerd door een archeologisch bedrijf bevoegd tot het uitvoeren van archeologische gravend onderzoek (Erfgoedwet 2016, art. 5.4 en artikel 3 Besluit Erfgoedwet archeologie). Hiermee kan de kwaliteit, aard, datering omvang en diepteligging van een eventuele vindplaats worden vastgesteld. Het PvE kan als voorwaarde worden gekoppeld aan de te verlenen omgevingsvergunning. Op basis van de uitkomsten van dit proefsleuvenonderzoek beslist de gemeente of de archeologische waarden in voldoende mate zijn vastgesteld. Indien hierbij archeologische waarden worden aangetroffen, dienen deze veilig gesteld te worden door mogelijke planaanpassing en als dat niet mogelijk is, door het opgraven van de aanwezige archeologische resten. Het besluit hierover ligt bij de gemeente.